

Labklājības ministrija

Ikgadējs nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitikas izvērtējums

Statuss: Īstenošanā
Publicēts: 01.01.2014.

ESF

Labklājības ministrija

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Ikgadējs nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitikas izvērtējums par izmaiņām rīcībpolitikā 2012., 2013. un 2014. gadā (padziļinātā tēma - parādsaistības) (1.izvērtējums)

Pieejams šeit:

[Nodevums](#)

[Pielikumi](#)

[Kopsavilkums](#)

Ikgadējs nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitikas izvērtējums par izmaiņām rīcībpolitikā 2015. un 2016. gadā (padziļinātās tēmas - nevienlīdzība veselības aprūpē un nevienlīdzība mājokļa pieejamības jomā) (2. un 3.izvērtējums)

Pieejams šeit:

 [Nodevums](#)

 [Pielikumi](#)

Ikgadējs nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitikas izvērtējums par izmaiņām rīcībpolitikā 2017.gadā (padziļinātā tēma - nevienlīdzība sabiedriskā transporta pieejamības jomā) (4.izvērtējums)

Pieejams šeit:

[Nodevums](#)

[Pielikumi](#)

Projekta mērķa pamatojums

Nabadzības un ienākumu nevienlīdzības mazināšana ir noteikta kā viena no valdības prioritātēm. Latvijas mērķi nabadzības mazināšanai ir noteikti Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam un Deklarācijā par Laimdotas Straujumas vadītā MK iecerēto. Saskaņā ar Eiropas Sociālo hartu¹ Latvijai ir saistoši panti par iedzīvotāju tiesībām uz aizsardzību pret trūkumu un sociālo nevienlīdzību.

ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām² (turpmāk – ANO Konvencija) īstenošanas pamatnostādnes 2014. – 2020.gadam (turpmāk - Pamatnostādnes)³ divi noteiktie rīcības virzieni ir 'Sociālā aizsardzība' un 'Nodarbinātība'.

Jauna iztikas minimuma groza izstrāde dažādiem māsaimniecību veidiem atbilstoši teritoriālajam sadalījumam ir noteikts kā viens no veicamajiem uzdevumiem koncepcijā "Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu"⁴.

Uz pierādījumiem balstītas rīcībpolitikas priekšnosacījums ir kvalitatīvu izvērtējumu izstrāde. Uz nepieciešamību stiprināt Latvijas rīcībpolitikas izstrādes un ieviešanas mehānismus (t.sk. sociālajā jomā) norāda arī starptautiskās institūcijas⁵. Plānotais izvērtējums iekļaujoša darba tirgus rīcībpolitikas pilnveidei būs vērst uz īstenotās politikas (iekļaujošas nodarbinātības pamatnostādnes 2015.-2020.gadam noteiktais) ietekmes novērtēšanu.

Ņemot vērā visus minētos dokumentus, tajos noteiktās prioritātes un izvirzītos mērķus līdz 2022. gada 31. decembrim, atbilstoši projekta īstenošanas laika grafikam un plānotajam projekta finansējumam tiks īstenotas projekta darbības, savukārt par mērķa sasniegšanu liecinās projekta sasniedzamo iznākuma rādītāju izpilde.

Lai ilgtermiņā uzlabotu sociālekonomisko situāciju un nodarbinātības, nabadzības un sociālās atstumtības rādītājus, ir nepieciešams, lai projekta minēto darbību rezultāti (pētījumi, izvērtējumi, metodoloģija) tiktu izmantoti un virzītas iniciatīvas nacionālās rīcībpolitikas pilnveidošanai.

Problēma un risinājuma apraksts

Latvijā jau vairāk nekā desmit gadus pastāv augsts nabadzības risks un liels sociāli atstumto iedzīvotāju skaits, salīdzinot ar attīstītajām ES dalībvalstīm. ES līmeņa savstarpēji salīdzināmi monetārās nabadzības un ienākumu nevienlīdzības indikatori tiek iegūti ar instrumentu "Eiropas Savienības statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem" (The European Union Statistics on Income and Living Conditions) (turpmāk - EU-SILC). Šie indikatori raksturo relatīvo nabadzības risku un sociālo atstumtību valsts iedzīvotāju vidū. EU-SILC apsekojumu rezultātā ir izveidota daudzdimensiju datubāze, kas līdz šim netiek pilnvērtīgi izmantota, jo netiek veikta regulāra un pilnīga šo rādītāju analīze, kā rezultātā trūkst visaptveroša informācija par nabadzības riska un sociālās atstumtības tendencēm valstī, minētos datus salīdzinot ar nacionālajā līmenī īstenoto nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitiku. Paralēli ES līmeņa rādītājiem LM apkopo un uzkrāj visu 119 pašvaldību administratīvos datus par sociālo palīdzību novadu un pilsētu griezumā, taču sistemātiska un pilnīga šo datu analīze, raksturojot sociālās palīdzības tendences valstī, netiek nodrošināta.

Veicot neregulāru un daļēju datu analīzi, tiek iegūta fragmentāra un nepilnīga informācija par iedzīvotāju sociālo situāciju. Savukārt bez visaptverošas datu analīzes nav iespējams izvērtēt nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitikas ietekmi uz attiecīgā gada rādītājiem. Tādēļ ir nepieciešams veikt ikgadējos nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitikas izvērtējumus, iekļaujot tajos priekšlikumus rīcībpolitiku izmaiņām.

Personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju jomā līdz šim atbalsta pasākumi veidoti, pārsvarā nosakot personas piederību noteiktai grupai, un prezumējot, ka tai ir noteikta vajadzība. Atbalsta pasākumu piešķiršana nav balstīta uz personas individuālo vajadzību novērtēšanu atkarībā no funkcionālo traucējumu veida. Nav analizēta visās nozarēs noteikto atvieglojumu ietekme un lietderīgums uz personu ar invaliditāti dzīves kvalitāti kopumā. Citu ES valstu pieredzes analīzē balstītu rekomendāciju trūkums par atbalsta pakalpojumu piemērotību personu ar invaliditāti vajadzībām iedalījumā pēc funkcionālā traucējuma veida, apgrūtināta pamatot

izvēlētās politikas lietderību un mērķtiecīgumu Latvijā. Savukārt Konvencijas ieviešanas progresa mērīšanai un salīdzināšanai dinamiskā trūkst indikatoru kopuma, kas ļautu novērtēt sasniegumus katrā no Konvencijas jomām un tādējādi identificēt jomas, kurās nepieciešamas turpmākas pastiprinošas aktivitātes.

Iekļaujoša darba tirgus izpētē līdz šim ir īstenoti atsevišķi tematiski izvērtējumi, taču nav veikti kompleksi pētījumi un novērtēta atbalsta pasākumu (t.sk. aktīvās darba tirgus politikas) un politikas rīcības virzienu ietekme uz dažādām mērķa grupām (t.sk. ilgstošajiem bezdarbniekiem, 50 gadus veciem un vecākiem bezdarbniekiem, bezdarbniekiem – jauniešiem, bezdarbniekiem ar invaliditāti u.c.) un to iespējām integrēties darba tirgū un sabiedrībā. Tāpēc, lai izstrādātu uz pierādījumiem balstītas politikas pilnveidojumu, ir nepieciešams veikt zinātnisko pētījumu par sociālās atstumtības riskam pakļauto bezdarbnieku iespējām iekļauties darba tirgū.

Viens no rādītājiem, kas atspoguļoja iedzīvotāju minimālā patēriņa vajadzības, bija iztikas minimuma grozs, taču no 2014.gada tā aprēķināšana tika pārtraukta, jo tā aprēķini tika balstīti uz 1991.gadā izstrādāto metodoloģiju⁶, kas neatbilda mūsdienu sociālekonomiskajai situācijai un attiecīgi – iedzīvotāju minimālā patēriņa standartiem. Lai noskaidrotu, kāds ir nepieciešamais finanšu līdzekļu apmērs indivīdam un mājsaimniecībām to minimālo pamatvajadzību nodrošināšanai, ir nepieciešams izstrādāt jaunu, esošajai situācijai atbilstošu iztikas minimuma groza metodoloģiju, ņemot vērā dažādus mājsaimniecību veidus un teritoriālās atšķirības (izmēģinājumuprojekti). Teritoriālais griezumam ir būtisks, lai apstiprinātu vai noliegtu pieņēmumu, ka dzīvošana ārpus galvaspilsētas un lielajām pilsētām ir izmaksu ziņā lētāka, kam šobrīd nav pamatotu argumentu.

Gadījumā, ja projekta darbību īstenošanas laikā tiks identificēts normatīvā regulējuma trūkums vai normatīvo aktu grozījumu nepieciešamība projekta darbību jomās, LM izvērtēs un veiks nepieciešamās rīcības identificēto trūkumu novēršanai.

Projekta ietvaros plānotās darbības (pētījumi, izvērtējumi, metodoloģija) sniegs būtisku ieguldījumu piemērotāko un efektīvāko politikas iniciatīvu definēšanā, kā rezultātā tiks sasniegts projekta mērķis.

Kontakti

Rita Strode

Projekta vadītāja

Sociālās iekļaušanas politikas departaments

Tālrunis: 67021558

E-pasts: Rita.Strode@lm.gov.lv

Saistošie dokumenti:

2015. gada 7. jūlija MK noteikumiem Nr. 386

[„Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 9.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Paaugstināt sociālo dienestu darba efektivitāti un darbinieku profesionalitāti darbam ar riska situācijā esošām personām" 9.2.1.2. pasākuma "Iekļaujoša darba tirgus un nabadzības risku pētījumi un monitorings" īstenošanas noteikumi"](#)

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

¹ Latvijā Eiropas Sociālā harta ir spēkā no 2002.gada 2.marta. Saskaņā ar tās 13.pantu ikvienai personai, kurai trūkst attiecīgu līdzekļu, ir tiesības uz sociālo un medicīnisko palīdzību, paredzot Latvijas valstij kā līgumslēdzējai pusei pienākumu nodrošināt to,

ka ikvienai personai, kam trūkst attiecīgu līdzekļu un kas nespēj nodrošināt šos līdzekļus vai nu pašas spēkiem vai no citiem avotiem, it īpaši no sociālās apdrošināšanas sistēmas pabalstiem, tiek sniegta atbilstoša palīdzība un slimības gadījumā - attiecīgās personas stāvoklim atbilstoša aprūpe.

² Pieņemta 13.12.2006., spēkā no 31.03.2010. Pieejama <http://likumi.lv/doc.php?id=205328>.

³ Apstiprinātas ar MK 22.11.2013. MK rīkojumu Nr.564. Pieejamas <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4559>. Tā mērķis ir veikt pasākumus personu ar invaliditāti labklājības līmeņa paaugstināšanai, samazinot nabadzības riskam pakļauto personu skaitu, un nodrošināt, ka ikviena persona ar invaliditāti saņem mērķtiecīgu un efektīvu valsts atbalstu atbilstoši personas funkcionālā traucējuma veidam.

⁴ Apstiprināta ar MK 30.10.2014. rīkojumu Nr. 619. Pieejama <http://likumi.lv/doc.php?id=269886>.

⁵ Sk. piem. OECD (2015), OECD Economic Surveys: Latvia 2015, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264228467-en>.

OECD (2015), Investing in Youth: Latvia, Investing in Youth, OECD Publishing, Paris.

DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264240407-en>.

⁶ Ministru Padomes 1991.gada 8. aprīļa lēmuma Nr. 95 „Par iedzīvotāju naudas ienākumu indeksācijas nodrošināšanu” pielikums Nr. 3 (lēmums zaudējis spēku).

<https://www.lm.gov.lv/lv/projekts/ikgadejs-nabadzibas-un-socialas-atstumtibas-mazinasanas-ricibpolitikas-izvertejums>